View metadata, citation and similar papers at core.ac.uk
brought to you by CORE
provided by Electronic Eastern European National University Institutional Repository

УДК 374.017:5.6

Бабула Ірина Ігорівна,
заступник директора з
навчально-методичної роботи
Калугіна Ірина Миколаївна,
методист ЦНТТУМ

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ ВИХОВАНЦІВ ГУРТКА В УМОВАХ ПОЗАШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Статтю присвячено вивченню проблеми формування творчої активності вихованців гуртків науково-технічного напрямку в умовах позашкільного навчального закладу через моделювання занять. Здійснено аналіз понять «активність», «творча активність». Висвітлено рівні пізнавальної активності вихованців.

Ключові слова: активність,творча активність,моделювання занять,гуртки науково-технічного напрямку, позашкільний навчальний заклад.

Babula I. I., Kalugina I. N. Formation of pupils" Creative Activity in out – of – school Institution.

This article is devoted to study the a problem of formation of pupils' creative activity in technical circles in out – of – school institution over the lessons" modelation. The analysis of the concepts of «activity», «creative activity» and the levels of cognitive activity of pupils are higlighted.

Keywords: activity, creative activity, groups of technical work, out – of – school Institution, lessons modelation.

Актуальність дослідження. Позашкільний навчальний заклад науково-технічного спрямування – повноцінна ланка в системі неперервної освіти, яка оперативніше, ніж школа, реагує на зміни у суспільстві, надає учнівській молоді широкі можливості для розвитку творчого потенціалу, вільного самовизначення та самостійності кожного вихованця. А керівникам гуртків – можливість творчо підходити до моделювання занять, активно впроваджуючи різноманітні можливості формування творчої активності вихованців.

Законом України «Про позашкільну освіту» визначені пріоритетні завдання позашкільної освіти: створення умов для творчого, інтелектуального, духовного і фізичного розвитку вихованців, задоволення їх потреб у професійному самовизначенні і творчій самореалізації; пошук, розвиток та підтримка здібних, обдарованих і талановитих дітей [4]. На реалізацію цих завдань і спрямовується діяльність позашкільного навчального закладу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються

автори. Діяльності позашкільних навчальних закладів з формування творчої особистості, розвитку її творчої активності досліджували В.Вербицький,Л.Ковбасенко, В.Мачуський, Г.Пустовіт, А.Сиротенко, Т.Сущенко. Ученими розроблено методологічну основу позашкільної освіти, запропоновано технології розвитку творчих здібностей вихованців позашкільних навчальних закладів, актуальну тематику навчальних курсів тощо.

Однак, проблема формування творчої активності вихованців з науково - технічної діяльності в умовах позашкільного навчального закладу висвітлена недостатньо, потребує деталізації та подальшого вивчення. Зокрема, недостатньо уваги приділено моделюванню занять гуртків.

Мета статті – визначення актуальності проблеми формування творчої активності вихованців науково-технічних гуртків в умовах позашкільного навчального закладу через моделювання занять гуртка. **Об'єкт дослідження** – можливості формування творчості вихованців через моделювання занять гуртків науково-технічного напрямку. **Предмет дослідження** – розвиток творчої активності вихованців через дослідження системи моделювання занять.

Методи дослідження визначаються характером і завданням дослідження:

- ✓ джерелознавчий аналіз фактологічного матеріалу (методичні посібники, науково-методична і періодична література тощо);
- ✓ теоретичний аналіз проблеми на основі попередніх досліджень науковців, пов'язаних даною темою;
- ✓ застосування синтезу структурно-синхронічного і генетично-діахронічного підходів до вивчення об'єкту дослідження, за допомогою яких досліджувались якісні зміни в моделюванні занять гуртків науково-технічного напрямку позашкільного навчального закладу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Позашкільна освіта будується на основі законів творчості, що передбачає: залучення вихованців до реальної співпраці, інтелектуального діалогу; гармонізацію спілкування, успіх, здатність бути захищеним на випадок невдач, навіть мати право на невдачі [3, с. 412]; розробку та апробацію різноманітних моделей занять гуртків науково-технічного напрямку.

Існують різні тлумачення поняття «*активність*». Вивчаючи

проблему активності, дослідники сходяться на тому, що активність – це не вроджена, а набута властивість особистості, яка розвивається у зв’язку з намаганням людини задовольнити певні потреби. При чому, передумовою будь-якої діяльності є потреба [5, с. 45].

Крім цього, необхідно розрізняти активність окремого вихованця й активність групової та колективної діяльності. Як наслідок – творча активність є вищим рівнем активності, процес її формування на заняттях гуртків залежить від організації навчально-виховного процесу, керівника гуртка, соціуму. Постать педагога є ключовою у процесі формування творчої активності вихованців [2]. Тому дуже важливо керівнику гуртка знати методику та володіти технологією моделювання занять гуртків.

Творча активність – особистісне утворення динамічного характеру, що є комплексом інтелектуальних, емоційних, характерологічних властивостей, які дозволяють особистості продуктивно використовувати творчість у будь - якій діяльності. Розвиток творчої активності у позашкільному навчальному закладі – процес прогресивний, що відображається у кількісних, якісних і структурних перетвореннях особистості і полягає в керованому розвитку її творчих здібностей та інтелекту на основі пробудження інтересу до творчої діяльності [2, с. 96]. Творча активність неможлива без пізнавальної активності.

Шамова Т.І. розглядає такі *рівні пізнавальної активності учнів* [9, с. 54]:

- ✓ *перший рівень – відтворювальна активність* – характеризується прагненням учня зрозуміти, запам'ятати і відтворити знання, оволодіти способом застосування їх за зразком;
- ✓ *другий рівень – інтерпретуюча активність* – характеризується прагненням учня до виявлення смислу навчального матеріалу, проникнення у суть явища, прагненням пізнати зв'язки між явищами і процесами, оволодіти способами застосування знань у змінених умовах. На цьому рівні активності вихованець виявляє епізодичне прагнення до самостійного пошуку відповіді на запитання, що зацікавило його;
- ✓ *третій рівень – творчий рівень активності* – характеризується прагненням застосувати знання в новій ситуації, тобто виконати перенесення знань і способів діяльності в умови, які досі не були їм відомі.

Таким чином, формування творчої активності вихованців –

процес складний і тривалий, що потребує багато зусиль і часу.

У зв'язку з вищезазначеним в Центрі науково-технічної творчості учнівської молоді управління освіти і науки облдержадміністрації (далі ЦНТТУМ) проводиться дослідно-експериментальна робота, спрямовану на вирішення науково-методичної проблеми *«Професійна готовність педагога до роботи з дітьми в позашкільному навчальному закладі».*

Сьогодні навчально-виховний процес у ЦНТТУМ забезпечує охоплення таких галузей знань і практичної діяльності, які виходять за межі рамок шкільного підручника, навчального плану закладу, тому позашкільники повинні мати належний рівень професійної підготовки, здійснювати творчу педагогічну діяльність, забезпечувати результативність та якість своєї роботи.

Заняття науково-технічних гуртків мають свої специфічні особливості, які дають змогу сприяти формуванню творчої активності вихованців, використовуючи дидактичні можливості та творчо моделюючі заняття.

Коли ми говоримо про те, що є привабливим для вихованця в позашкільному навчальному закладі, то, в першу чергу, – це педагог, який повинен бути непересічною, дуже цікавою та творчою людиною. Як писав В.А. Роменець - кожний учений, митець, письменник має перед собою якусь матерію творчості: фарби, камінь, слова, звуки, а зрештою, весь світ у його внутрішніх зв'язках. Керівник гуртка як матерію використовує особистість, характер, емоції, волю,інтелект вихованця [8, с. 218].

У системі «керівник гуртка – вихованець» повинна панувати педагогіка співробітництва. Джерелом дисципліни є не керівник гуртка, яким би не був його авторитет, а праця і саме працею зацікавлювати вихованців [6, с. 4].

Як свідчить практика педагогів ЦНТТУМ, завдання творчого розвитку особистості краще реалізуються на гуртках, які дають дітям можливості втілювати свої задуми і мрії у різноманітній формі. У цьому контексті гуртки науково-технічної творчості мають великий потенціал. Досвід підтверджує, що конкурси і масові заходи, де вихованці можуть показати свої творчі здібності та уміння, є найкращим підтвердження того, що керівник професійно володіє методикою викладання та використовує найефективніші форми роботи для творчого розвитку особистості, що дає широкі можливості для втілення задумів.

Виявлення, розпізнавання можливостей розвитку дитини в майбутньому є важливими завданнями педагогічних працівників ЦНТТУМ. З цією метою педагоги у своїй роботі використовують багато методик, які допомагають пізнати творчу, обдаровану дитину з креативністю її мислення, що дає змогу активно і дієво моделювати заняття гуртків.

Заслуговує на увагу «Анкета з визначення здібностей вихованців» за методикою американських вчених Хаана і Кафа. Вона допомогае визначити на основі співставлення з інтересами однолітків особливості спрямованості характеру даної особистості. Методика «Неіснуюча тварина» допоможе визначити, наскільки в дитини розвинена творча уява, оригінальність мислення, емоційний стан, а методика «Віддалені асоціації», невербальна модифікація тесту А. Медніка, виявить оригінальність і гнучкість мислення, уміння пере комбінувати дані елементи в нові комбінації. Методика «Прогресивні матриці Равена» допоможе визначити рівень аналітико-синтетичних умінь. Тест «Не проґав вундеркінда!» допоможе батькам виявити та розвинути приховані здібності та задатки дитини. Методика Векслера допоможе визначити рівень інтелектуальних здібностей. Методика Кетелла допоможе оцінити інтелектуальні можливості, а методика Айзенка допоможе визначити рівень інтелекту дитини. Методика «Особливості творчої уяви» (Маценко В.Ф.) допоможе виявити рівень словесно-логічного мислення [7].

Отже, нами запропоновані деякі елементи для моделювання занять гуртків науково-технічного напрямку у контексті інноваційних процесів розвитку ЦНТТУМ.

Висновки. Проблема формування творчої активності вихованців гуртків науково-технічного напрямку в умовах позашкільного навчального закладу є актуальною. Такі гуртки вдало реалізують потребу вихованця у розвитку творчих здібностей, а креативний педагог спонукає їх до активної реалізації власних талантів.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці концептуальних засад формування творчої активності вихованців через системну інтеграцію різних дидактичних технологій, зокрема проблемно-модульних, інформаційних, технологій, побудованих на теорії розв'язування експериментальних та винахідницьких задач тощо.

Результати аналізу стану сучасного етапу моделювання занять

гуртків науково-технічного напрямку, зумовленого інноваційними процесами, дають можливість виокремити такі стійкі тенденції: використання системно-цілісного підходу до навчального процесу зумовлює створення технологічно орієнтованих занять гуртка з використанням модульних стратегій; необхідність розвитку дивергентної компоненти продуктивного мислення, стимулювання самостійної пізнавальної діяльності особистості зумовлює пошуки ефективних підходів до найбільш повного розкриття методичних, методологічних і гносеологічних можливостей творчих навчальних завдань, переорієнтації методики навчання вихованців від розгляду окремо взятої проблеми до дослідження і використання їх локальної системи.

Список використаних джерел

1. Асадуллін Р. М. Інтегративно - модульна технологія формування особистості вчителя як суб'єкта професійної діяльності. - Уфа: БГПІ, 2000. - 264 с.
2. Гаврилюк В. Ю. Творча активність старшокласників як психолого - педагогічна проблема // Теоретико - методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. Збірник наукових праць. – Вип. 8. – Кн. 1. – К., 2005. – С. 95-100.
3. Життєва компетентність особистості: від теорії до практики: Науково-методичний посібник /За ред. І.Г.Єрмакова – Запоріжжя: Центріон,2005. – 640 с.
4. Закон України «Про позашкільну освіту» // Позашкільна освіта в Україні (нормативно-правові акти). – К.: НЕНЦ, 2002. – С. 3-32.
5. Калюкина А. Об опыте детского творчества // Начальная школа.-2000. – № 12. – С.44-47.
6. Ковбасенко Л.І. Організаційно-педагогічні основи діяльності сучасного позашкільного навчального закладу // Шкільний світ. – 2003. - № 22-24. – С. 2-6.
7. Лемак М. В., Петрище Ю. В. Психологу для роботи: діагностичні методики. – Методичне видання. Збірник. - Ужгород, Видавництво А. Гаркуші, 2012. – 616 с.
8. Роменець В.А. Психологія творчості: Навчальний посібник.3-тє вид. – К.: Либідь, 2004. – 288 с.
9. Шамова Т. И. Активизация учения школьников. – М.: Педагогика, 1982. – 208 с.